**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

**Министарство трговине, туризма и телекомуникација**
Немањина 22-26
Београд, 11000

**Предмет:**

**Иницијатива за доношење или измену прописа,**
**ради увођења забране продаје сировог лигнита**
**-Татјани Матић, министарки трговине, туризма и телекомуникација-**

Поштована,

Тренутно је у Републици Србији, на основу важећих прописа, дозвољена продаја и употреба угља врсте лигнит и то у потпуно сировом, односно нетретираном стању.

У последњих 30 година дошло се до бројних научних сазнања/открића која поткрепљују праксу одустајања од коришћења угља, поготово у области енергетике. Све више држава ову праксу усваја и доноси планове како да потпуно угаљ избаци из употребе.

Забрана коришћења најштетније врсте угља, **сировог** лигнита, је минимум који Република Србија треба да уведе као прво прелазно решење, до момента када ћемо угаљ потпуно избацити из употребе.

Имајући у виду надлежност Министарства трговине, туризма и телекомуникација, утврђену одредбом Члана 9. Закона о министарствима („СЛ. гласник РС“бр. 129/2020), овим дописом предлажемо Министарству трговине, туризма и телекомуникација:

1. да се у најкраћем року започне процес доношење или измене прописа, са циљем успостављања правног оквира којим би се забранила продаја сировог-нетретираног лигнита физичким и правним лицима, на територији Републике Србије, осим оних чија је делатност производња топлотне енергије.
2. Да се до краја 2021. године изради стратешки план за увођење потпуне забране употребе сировог-нетретираног лигнита на територији Републике Србије.

У прилогу овог дописа прилажемо информације којима се доказује оправданост, нужност и изводљивост овакве Иницијативе.

Са поштовањем,

Лука Јакшић
Удружење грађана Србија у покрету

У Београду 25. децембра 2020.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Листа прилога:

1. Закључци о важности, оправданост, нужност и изводљивост Иницијативе.
2. Законски оквир у Републици Србији.
3. „Региони у Србији“ Републички завод за статистику.
4. Извештај о квалитету ваздуха у Србији, Светска здравствена организација.
5. Извештај „Сагоревање лигнита“ - Агенција за заштиту животне средине САД.
6. „Угаљ и околина“ Агенција за заштиту животне средине САД.
7. Циљеви одрживог развоја – Агенда 2030.
8. Појашњење шта је КОВИД-19, Светска здравствена организација.
9. „Угаљ- комплексан природни ресурс“ - Геолошки топографски институт САД.
10. „Угаљ – објашњење“ Агенција за информације у енргетици САД- U.S. Energy Information Administration (EIA)
11. „Лигнит и климатске промене“ – Повереник Парламента Новог Зеланда за природу/окружење

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Прилог 1.

## Закључци о важности, оправданост, нужност и изводљивост Иницијативе

У Србији водећи узрок смрти су болести система крвотока[1], а у 2020. години огромну претњу по здравље грађана представља и пандемија вируса КОВИД-19 (Одлука о проглашењу ванредног стања "Службени гласник РС", број 29 од 15. марта 2020.), која примарно напада респираторни систем оболелих[2]. Због овога је огромна важност мера којима се смањује присуство или дејство фактора који додатно погоршавају опоравак и тегобе оболелих, односно поспешују развитак наведених болести.

Према извештају Канцеларије за Европу Светске здравствене организације, загађење ваздуха, доводи се у везу са смртношћу као последицом кардиоваскуларних и респираторних болести[3]. Ово је, према наведеном извештају, примарно последица ослобађања ПМ 2.5 честица у ваздух.

Лигнит, као и свака врста угља, приликом сагоревања отпушта ПМ честице које због своје величине, након удисања, могу да продру у крвоток. Количина честица која ће при сагоревању отићи у ваздух зависи од карактеристика угља, као и карактеристика апаратуре која се користи приликом спаљивања истог.[4]

Сирови лигнит је угаљ најниже оцене/класе[5], који има најмањи удео угљеника међу угљевима и представља највећи извор загађења животне средине и штетности по људско здраље.

Третирањем сировог лигнита долази до повећања калоричне вредности и тиме се смањује количина неопходна да би се остварио одређени ефекат, чиме се рационално располаже необновљивим извором енергије, што је у складу са Чланом 33 ставом 1 тачка 1. Закона о заштити животне средине.

Приликом употребе сировог лигнита долази до отпуштања сумпор-диоксида (узрочник киселих киша и респираторних болести), натријум-оксида (допринос појави смога, и респираторних болести), ПМ честица (смог, ПМ загађење, плућне и рецпираторне болести), угљен-диоксид, живе и друге тешких метала (неуролошке тегобе и болести, штетан утицај на развој људи и животиња) и пепела (завршава у ваздуху осим у случају постојања филтера)[6]

[1] Прилог 3.
[2] Прилог 8.
[3] Прилог 4.
[4] Прилог 5.
[5] Прилог 9.
[6] Прилог 6.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

За крај треба истаћи да третирање сировог лигнитаи може довести до смањења негативних последица употребе истог и већ постоје примери добре праксе који се могу уз мале варијације имплементирати у Србији.[7]

Тренутне и будуће међународне обавезе Републике Србије

- Декларација из Софије о Зеленој агенди за западни Балкан
  - Први стуб:
    - „...израдити и спровести интегрисане Националне енергетске и климатске планове са јасним мерама осмишљеним за смањење емисије гасова са ефектом стаклене баште...“
    - Први стуб ове декларације такође предвиђа: „Преиспитати и ревидирати, по потреби, све релевантно законодавство за подршку прогресивној декарбонизацији сектора енергетике и обезбедити пуну примену, нарочито у оквиру Енергетске заједнице;“
    - „Сарађивати на припреми процене друштвено-економског утицаја декарбонизације на нивоу појединачне економије и на нивоу региона у циљу правичног прелаза“
    - „Дати предност енергетској ефикасности и побољшати је у свим секторима“
    - „Активно учествовати у Иницијативи за западни Балкан у погледу преласка региона са угља;“
    - „Израдити програме за бављење проблемом енергетског сиромаштва и финансијске шеме за обнову домаћинстава и обезбеђење основних животних стандарда“

- Процес придруживања Европској Унији.
  - Годишњи извештај Европске Комисије о напретку Србије у процесу придруживања
    - 6.27. Поглавље 27: Животна средина и климатске промене

      У области квалитета ваздуха, Србија је постигла добар ниво усклађености са правним тековинама ЕУ. Ипак, Србија мора да убрза спровођење закона у овој области, као и израду и спровођење планова квалитета ваздуха. Чињенице су да је успостављена мрежа за праћење квалитета ваздуха, да се иста тренутно проширује, те да су доступни подаци у реалном времену, ипак, постоји потреба да се праћење квалитета ваздуха знатно побољша. У годишњем извештају о квалитету ваздуха у

7

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Републици Србији за 2018 годину наводи се да је у једанаест агломерација - Београд, Суботица, Панчево, Ужице, Смедерево, Косјерић, Ваљево, Краљево, Сремска Митровица, Крагујевац и Ниш премашена вредност толеранције. Од наведених градова, њих пет немају израђене планове управљања квалитетом ваздуха. Планови квалитета ваздуха за Смедерево и Нови Сад су усвојени 2018. године. Решавање проблема емитовања загађујућих материја у ваздух из термоелектране „Костолац Б“ мора бити приоритет. Потребно је наставити са усклађивањем националног законодавства у овој области са законима ЕУ о емисијама испарљивих органских једињења.

## Циљеви одрживог развоја – Агенда 2030.[8]

Србија је 25. септембра 2015. године на седници Генералне Скупштине Уједињених Нација гласала за усвајање резолуције (A/70/L.1) 70/1 „Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development“ односно Агенду 2030.

Ова агенда предвиђа:

- Тачком 3.9 „ До 2030. значајно смањити број смртних случајева и обољења од опасних хемикалија и загађења, и контаминације ваздуха, воде и земљишта.“
  - *Повећањем квалитета енергената који се користе, смањује се број штетних честица у ваздуху – контаминација, као и изразите контаминације воде и земљишта нуспроизводима употребе неквалитетног угља.*
- Тачком 7.1 „До 2030. обезбедити универзални приступ јефтиним, поузданим и модерним енергетским услугама“ а тачком 7.3 „До 2030. удвостручити глобалну стопу побољшања енергетске ефикасности“
  - *Сирови лигнит има слабу калоричну вредност у односу на друге врсте угљева.*[9]
- Тачком 11.6 „До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима.“
  - *У градовима индивидуална ложишта представљају један од извора честица које контаминирају ваздух и употреба угљева који отпуштају мању количину нуспроизвода приликом употребе би добпринели смањењу овог проблема.*

[8] Прилог 7
[9] Прилог 10.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Пракса Европског суда за људска права

Република Србија би требало да у обзир узме пресуде, односно праксу Европског суда за људска права, које би се примениле на штету државе, а у смислу односа државних органа према санацији узрока загађења ваздуха.

*CASE OF HATTON AND OTHERS v. THE UNITED KINGDOM*

*(Application no. 36022/97)*

*GRAND CHAMBER*

*JUDGMENT*

*STRASBOURG*

*8 July 2003*

*...*

*1. It is true that the original text of the Convention does not yet disclose an awareness of the need for the protection of environmental human rights[2]. In the 1950s, the universal need for environmental protection was not yet apparent. Historically, however, environmental considerations are by no means unknown to our unbroken and common legal tradition[3] whilst, thirty-one years ago, the Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment stated as its first principle:*

*"... Man has the fundamental right to freedom, equality and adequate conditions of life, in an environment of quality that permits a life of dignity and well-being ..."[4]*

*The European Union's Charter of Fundamental Rights (even though it does not at present have binding legal force) provides an interesting illustration of the point. Article 37 of the Charter provides:*

*"A high level of environmental protection and the improvement of the quality of the environment must be integrated into the policies of the Union and ensured in accordance with the principle of sustainable development."*

*These recommendations show clearly that the member States of the European Union want a high level of protection and better protection, and expect the Union to develop policies aimed at those objectives. On a broader plane the Kyoto Protocol makes it patent that the question of environmental pollution is a supra-national one, as it knows no respect for the boundaries of national sovereignty[5]. This makes it an issue par excellence for international law – and a fortiori for international*

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

*jurisdiction. In the meanwhile, many supreme and constitutional courts have invoked constitutional vindication of various aspects of environmental protection – on these precise grounds[6]. We believe that this concern for environmental protection shares common ground with the general concern for human rights.*

*In the field of environmental human rights, which was practically unknown in 1950, the Commission and the Court have increasingly taken the view that Article 8 embraces the right to a healthy environment, and therefore to protection against pollution and nuisances caused by harmful chemicals, offensive smells, agents which precipitate respiratory ailments, noise and so on.*

*III. The positive obligation of the State*

*6. The Convention protects the individual against direct abuses of power by the State authorities. Typically, the environmental aspect of the individual's human rights is not threatened by direct government action. Indirectly, however, the question is often whether the State has taken the necessary measures to protect health and privacy. Even assuming it has, direct State action may take the form of permitting, as here, the operation of an airport under certain conditions. The extent of permissible direct State interference and of the State's positive obligations is not easy to determine in such situations, but these* ***difficulties should not undermine the overall protection which the States have to ensure under Article 8****.*

*…*

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Прилог 2.

Битне законске одредбе у Републици Србији

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

(„Сл. гласник РС“, бр. 135/2004, 36/2009, 36/2009 - др. закон, 72/2009 – др. закон, 43/2011 – одлука УС, 14/2016, 76/2018, 95/2018 – др. закон и 95/2018 – др. закон)

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

СУБЈЕКТИ СИСТЕМА ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Члан 4

Систем заштите животне средине, у оквиру својих овлашћења, обезбеђују:

**1) Република Србија;**

2) аутономна покрајина;

3) општина, односно град (у даљем тексту: јединица локалне самоуправе);

4) предузећа, друга домаћа и страна правна лица и предузетници који у обављању привредне и друге делатности користе природне вредности, угрожавају или загађују животну средину (у даљем тексту: правна и физичка лица);

5) научне и стручне организације и друге јавне службе;

**6) грађанин, групе грађана, њихова удружења, професионалне или друге организације.**

Сви субјекти система заштите животне средине дужни су да чувају и унапређују животну средину.

Заштита ваздуха

Члан 24

**Заштита ваздуха остварује се** предузимањем мера систематског праћења квалитета ваздуха, смањењем загађивања ваздуха загађујућим материјама испод прописаних граничних вредности и **предузимањем** техничко-технолошких и **других потребних мера за смањење емисије**, праћењем утицаја загађеног ваздуха на здравље људи и

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

животну средину. Мере заштите ваздуха обезбеђују очување атмосфере у целини са свим њеним процесима и климатским обележјима.

## III МЕРЕ И УСЛОВИ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

### 1. Превентивне мере

Планирање и изградња

Члан 33

Уређење простора, коришћење природних ресурса и добара одређено просторним и урбанистичким плановима и другим плановима (планови уређења и основе коришћења пољопривредног земљишта, шумске, водопривредне, ловнопривредне основе и програми унапређења рибарства на рибарским подручјима и други планови) заснива се на обавези да се:

1) природни ресурси и добра очувају и унапређују и у највећој мери обнављају, а ако су необновљиви да се рационално користе;

1а) обезбеди очување и одржавање значајних или карактеристичних обележја предела, унапређивање предела, њихово поновно успостављање и стварање, а која су од великог значаја за заштиту дивље флоре и фауне и њихових станишта;

2) обезбеди заштита и несметано остваривање функција заштићених природних добара са њиховом заштићеном околином и у највећој могућој мери очувају станишта дивљих биљних и животињских врста и њихове заједнице;

4) обезбеде услови за одмор и рекреацију човека;

5) одреде мере заштите животне средине;

6) прикаже постојеће стање по елементима из тач. 1), 2), 3) и 4) овог члана и планирано стање са мерама потребним да се планови остваре.

Министарство, орган аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе учествује у поступку припреме и доношења планова из става 1. овог члана, на начин одређен законом.

Просторно и урбанистичко планирање

Члан 34

У просторним и урбанистичким плановима обезбедиће се мере и услови заштите животне средине, а нарочито:

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

1) утврђивање посебних режима очувања и коришћења подручја заштићених природних добара, изворишта водоснабдевања, термалних и минералних извориштa, шума, пољопривредног земљишта, јавних зелених површина, рекреационих подручја и бања;

2) одређивање подручја угрожених делова животне средине (загађена подручја, подручја угрожена ерозијом и бујицама, експлоатацијом минералних сировина, плавна подручја и сл.) и утврђивање мера за санацију ових подручја;

2а) утврђивање мера интегрисане заштите и планирања предела, ради уређења дугорочне концепције, намене и организације предела и усклађивања вишенаменског коришћења простора које угрожава предео (пољопривреда, шумарство, водопривреда, рударство, енергетика, саобраћај, становање, рекреације и др.);

2б) утврђивање подручја у којима ће се дугорочно сачувати одговарајуће удаљености између објеката у којима је присутна или може бити присутна једна или више опасних материја у количинама које су веће од прописаних и стамбених подручја, јавних простора, као и подручја од посебног значаја, ради заштите живота и здравља људи и животне средине;

3) утврђивање мера и услова заштите животне средине према којима ће се користити простор намењен експлоатацији минералних сировина, односно вршити изградња индустријских и енергетских објеката, постројења за складиштење, припрему за поновну употребу, третман, односно поновно искоришћење и одлагање отпада, објеката инфраструктуре и других објеката чијом изградњом или коришћењем се може угрозити животна средина.

Услове за обезбеђење мера из става 1. овог члана даје Министарство, орган аутономне покрајине, односно јединице локалне самоуправе, на захтев органа надлежног за припрему и доношење плана, а на основу услова и мишљења надлежних стручних организација.

Стратешка процена утицаја на животну средину

Члан 35

Стратешка процена утицаја на животну средину врши се за стратегије, планове, програме и основе у области просторног и урбанистичког планирања или коришћења земљишта, пољопривреде, шумарства, рибарства, ловства, енергетике, индустрије, саобраћаја, управљања отпадом, управљања водама, телекомуникација, туризма, инфраструктурних система, заштите природних и културних добара, биљног и животињског света и њихових станишта и др. и саставни је део плана, односно програма или основе.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Стратешка процена утицаја на животну средину мора бити усклађена са другим проценама утицаја на животну средину, као и са плановима и програмима заштите животне средине и врши се у складу са поступком прописаним посебним законом.

Аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе, у оквиру својих права и дужности, одређује врсте планова и програма за које се израђује стратешка процена утицаја.

Процена утицаја пројекта на животну средину

Члан 36

Процена утицаја пројекта на животну средину врши се за пројекте који се планирају и реализују у простору, укључујући промене технологије, реконструкцију, проширење капацитета или престанак рада који могу довести до значајног загађивања животне средине или представљају ризик по здравље људи.

Процена утицаја врши се за пројекте из области индустрије, рударства, енергетике, саобраћаја, туризма, пољопривреде, шумарства, водопривреде, управљања отпадом и комуналних делатности, као и за пројекте који се планирају на заштићеном природном добру и у заштићеној околини непокретног културног добра.

Процена утицаја пројекта на животну средину је саставни део техничке документације без које се не може приступити извођењу пројекта и врши се у складу са поступком прописаним посебним законом.

Интегрисано спречавање и контрола загађивања

Члан 37

За рад нових и постојећих постројења и активности која могу имати негативне утицаје на здравље људи и животну средину или материјална добра прибавља се интегрисана дозвола којом се обезбеђује спречавање и контрола загађивања животне средине.

Врсте активности и постројења, услови и поступак издавања интегрисане дозволе, надзор и друга питања од значаја за интегрисано спречавање и контролу загађивања животне средине уређују се посебним законом.

2. Услови заштите животне средине

2.1. Захтеви у погледу квалитета животне средине и захтеви у погледу емисија

Граничне вредности

Члан 39

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

У Републици Србији утврђују се захтеви у погледу квалитета животне средине, односно граничне вредности нивоа загађујућих материја, буке, зрачења и енергије и граничне вредности њихових емисија у ваздух, воду и земљиште, укључујући и емисију из мобилних извора загађивања.

Јединствени нормативи утврђују се ради: контроле квалитета ваздуха, вода, земљишта, поступања са отпадом и хемикалијама, третмана отпадних вода, индустријског загађења и управљања ризиком, нивоа буке и вибрација и др.

Граничне вредности из става 1. овог члана утврђује Влада у складу са посебним прописима.

Услови за рад постројења и обављање активности

Члан 40

Изградња и рад постројења и обављање активности врши се ако су испуњени прописани захтеви емисије и нивоа загађујућих материја у медијумима животне средине, опреме и уређаја којима се смањује или спречава емисија загађујућих материја или енергије и обезбеђује њено очување, односно ако су предузете друге мере и радње за обезбеђивање прописаних услова заштите животне средине.

Загађујуће и опасне материје, отпадне воде или енергија испуштају се у ваздух, воду и земљиште на прописан начин и у количинама, односно концентрацијама или нивоима које нису изнад прописаних граничних вредности.

Превозна средства која се производе и/или пуштају у промет морају испуњавати услове у погледу емисије за мобилне изворе загађивања.

Ограничење ради постизања захтева

Члан 41

Ради постепеног испуњавања захтева у погледу емисија и нивоа загађујућих материја у медијумима животне средине из члана 39. овог закона и очувања природних вредности, Влада може, на одређено време, ограничити рад постројења и обављање активности на одређеном подручју.

Време на које Влада утврђује ограничења из става 1. овог члана одређује се у складу са прописаним граничним вредностима и Националним програмом заштите животне средине.

Упозорење јавности

Члан 42

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Министарство обавештава јавност и доноси акт о увођењу посебних мера у случајевима непосредне опасности или прекорачења прописаних граничних вредности загађења.

Министар прописује критеријуме за доношење акта из става 1. овог члана и начин упозорења јавности.

Орган јединице локалне самоуправе доноси акт о увођењу посебних мера у случају из става 1. овог члана ако је загађење ограничено на територији јединице локалне самоуправе и нема утицаја на шире подручје.

Статус угрожене животне средине

Члан 43

Влада утврђује критеријуме за одређивање статуса угрожене животне средине и за утврђивање приоритета за санацију и ремедијацију.

На основу критеријума из става 1. овог члана, статус угрожене животне средине и приоритете за санацију и ремедијацију за подручје од значаја за Републику Србију одређује Министарство, уз прибављено мишљење других надлежних органа, а за подручје од локалног значаја одређује јединица локалне самоуправе.

Јединица локалне самоуправе је дужна да прибави претходну сагласност Министарства на предлог акта којим се одређује статус угрожене животне средине и приоритети за санацију и ремедијацију за подручја од локалног значаја, а за подручја од локалног значаја на територији аутономне покрајине, сагласност надлежног органа аутономне покрајине.

ЗАКОН О ЗАШТИТИ ВАЗДУХА

(„Сл. гласник РС“, бр. 69/2005)

I ОСНОВНЕ ОДРЕДБЕ

Циљеви

Члан 2

Заштита ваздуха остварује се:

1) успостављањем, одржавањем и унапређивањем јединственог система управљања квалитетом ваздуха на територији Републике Србије;

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

2) очувањем и побољшањем квалитета ваздуха кроз утврђивање и остваривање мера у области заштите како би се спречиле или смањиле штетне последице по здравље људи и/или животну средину;

3) избегавањем, спречавањем и смањењем загађења која утичу на оштећење озонског омотача и климатске промене;

4) праћењем, прибављањем и процењивањем одговарајућих података о квалитету ваздуха на основу мерења и стандардизованих метода;

5) обезбеђивањем доступности података о квалитету ваздуха;

6) извршавањем обавеза у складу са потврђеним међународним уговорима;

7) међународном сарадњом у области заштите и побољшања квалитета ваздуха и осигурањем доступности тих података јавности.

## II КОНТРОЛА КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

### Оцењивање квалитета ваздуха у зонама и агломерацијама

Члан 7

У Републици Србији оцењује се квалитет ваздуха с обзиром на ниво загађујућих материја у зависности од доње и горње границе оцењивања и то:

1) у свим зонама и агломерацијама у којима ниво загађујућих материја прелази горњу границу оцењивања за те загађујуће материје, за оцењивање квалитета ваздуха користе се подаци добијени фиксним мерењима који се могу допуњавати подацима добијеним техникама моделовања и/или индикативним мерењима;

2) у свим зонама и агломерацијама у којима је ниво загађујућих материја испод горње границе оцењивања установљене за те загађујуће материје, за оцењивање квалитета ваздуха може се користити комбинација фиксних мерења и техника моделовања и/или индикативних мерења;

3) у свим зонама и агломерацијама у којима је ниво загађујућих материја испод доње границе оцењивања установљене за те загађујуће материје, за оцењивање квалитета ваздуха користе се технике моделовања и/или технике процењивања.

Изузетно од става 1. тачка 3) овог члана, мерења се врше и на основним руралним локацијама, удаљеним од значајних извора загађења ваздуха, у циљу обезбеђења минималних информација о нивоу загађујућих материја.

### Загађујуће материје у погледу којих се врши оцењивање квалитета ваздуха

Члан 8

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Оцењивање квалитета ваздуха врши се обавезно у погледу концентрација сумпор диоксида, азот диоксида и оксида азота, суспендованих честица (PM10, PM2.5), олова, бензена и угљенмоноксида, приземног озона, арсена, кадмијума, никла и бензо(а)пирена (у даљем тексту: загађујућих материја), а може и за друге загађујуће материје, које су као такве утврђене релевантним међународним прописима.

## III ЗАХТЕВИ КВАЛИТЕТА ВАЗДУХА

### Одређивање захтева квалитета ваздуха

Члан 18

У циљу управљања квалитетом ваздуха Влада, на предлог Министарства, прописује захтеве квалитета ваздуха.

Захтеве квалитета ваздуха чине нумеричке вредности граничних вредности нивоа загађујућих материја у ваздуху, доње и горње границе оцењивања квалитета ваздуха, критичних нивоа, граница толеранције и толерантних вредности, циљних вредности и (националних) дугорочних циљева загађујућих материја у ваздуху, концентрација опасних по здравље људи и концентрација о којима се извештава јавност.

Актом из става 1. овог члана прописују се и рокови за постизање граничних и/или циљних вредности, у случајевима када су оне прекорачене.

### Категорије квалитета ваздуха

Члан 21

Према нивоу загађености, полазећи од прописаних граничних и толерантних вредности, а на основу резултата мерења, утврђују се следеће категорије квалитета ваздуха:

1) прва категорија - чист или незнатно загађен ваздух где нису прекорачене граничне вредности нивоа ни за једну загађујућу материју;

2) друга категорија - умерено загађен ваздух где су прекорачене граничне вредности нивоа за једну или више загађујућих материја, али нису прекорачене толерантне вредности ни једне загађујуће материје;

3) трећа категорија - прекомерно загађен ваздух где су прекорачене толерантне вредности за једну или више загађујућих материја.

Ако за неку загађујућу материју није прописана граница толеранције, њена гранична вредност ће се узети као толерантна вредност.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Категорије квалитета ваздуха утврђују се једном годишње за протеклу календарску годину.

Листу категорија квалитета ваздуха по зонама и агломерацијама на територији Републике Србије доноси Влада и објављује их у "Службеном гласнику Републике Србије", електронским медијима, као и на веб-страници Владе и Министарства.

5. Емисије гасова са ефектом стаклене баште

Члан 50

Гасови са ефектом стаклене баште су угљендиоксид (CO2), метан (CH4), азотсубоксид (N2O), флуороугљоводоници (HFCS), перфлуороугљеници (PFCS) и сумпорхексафлуорид (SF6).

Спречавање и смањење загађивања ваздуха које утиче на промену климе спроводи се:

1) применом мера за смањење емисија гасова са ефектом стаклене баште;

2) праћењем емисија гасова са ефектом стаклене баште из извора и праћењем одстрањених количина ових гасова путем понора.

Мере из става 2. тачка 1) овог члана реализују се:

1) развојем и коришћењем чистијих технологија којима се спречава или смањује емисија гасова са ефектом стаклене баште;

2) подстицањем коришћења обновљивих извора енергије;

3) подстицањем енергетске ефикасности;

4) активностима којима се повећава одстрањивање гасова са ефектом стаклене баште из атмосфере.

Мере из става 2. тачка 1) овог члана могу се спроводити у оквиру Механизма чистог развоја Кјото протокола.

Влада оснива Национално тело за спровођење Механизма чистог развоја које одобрава програме и пројекте који се спроводе у оквиру механизма чистог развоја.

Влада прописује критеријуме и начин одобравања програма и пројеката који се реализују у оквиру Механизма чистог развоја.

Ради праћења емисија и одстрањених количина гасова са ефектом стаклене баште из става 2. тачка 2) овог члана успоставља се Национални инвентар емисије гасова са ефектом стаклене баште.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

Национални инвентар из става 7. овог члана води Агенција.

Подаци из Националног инвентара емисије гасова са ефектом стаклене баште су јавни.

Влада прописује методологије прикупљања података за Национални инвентар из става 7. овог члана.

УРЕДБА О ГРАНИЧНИМ ВРЕДНОСТИМА ЕМИСИЈА ЗАГАЂУЈУЋИХ МАТЕРИЈА У ВАЗДУХ ИЗ ПОСТРОЈЕЊА ЗА САГОРЕВАЊЕ

(„Сл. гласник РС“, бр. 6/2016)

II ВЕЛИКА ПОСТРОЈЕЊА ЗА САГОРЕВАЊЕ

Гранична вредност емисије

Члан 5

На стара велика постројења за сагоревање примењују се граничне вредности емисија загађујућих материја из Прилога 1. под А) - Граничне вредности емисија за сумпор диоксид (CO2), оксиде азота NOX (изражене као NO2), прашкасте материје и угљен моноксид (CO) за стара велика постројења за сагоревање, који је одштампан уз ову уредбу и чини њен саставни део.

Изузетно од става 1. овог члана, стара велика постројења за сагоревање не морају да се усаглашавају са појединачним граничним вредностима емисија загађујућих материја из Прилога 1. под А), почев од дана ступања на снагу ове уредбе, под условом да су обухваћена прелиминарном пријавом за Национални план за смањење емисија из старих великих постројења за сагоревање из члана 8. ове уредбе.

На постојећа велика постројења за сагоревање примењују се граничне вредности емисија загађујућих материја из Прилога 1. под Б) - Граничне вредности емисија за сумпор диоксид (SO2), оксиде азота NOX (изражене као NO2), прашкасте материје и угљен моноксид (CO) за постојећа велика постројења за сагоревање.

На нова велика постројења за сагоревање примењују се граничне вредности емисија загађујућих материја из Прилога 1. под В) - Граничне вредности емисија за сумпор диоксид (SO2), оксиде азота HNOX (изражене као NO2), прашкасте материје и угљен моноксид (CO) за нова велика постројења за сагоревање.

Министар надлежан за послове заштите животне средине ближе прописује критеријуме за дефинисање покретања и заустављања великог постројења за сагоревање.

На стара велика постројења за сагоревање која раде мање од 100 радних часова годишње не примењују се одредбе ове уредбе.

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

АКЦИОНИ ПЛАН РАЗВОЈА СИСТЕМА ДАЉИНСКЕ ЕНЕРГИЈЕ У ГРАДУ БЕОГРАДУ ЗА ПЕРИОД ДО 2025. ГОДИНЕ СА ПРОЈЕКЦИЈОМ ДО 2040. ГОДИНЕ ("Сл. лист града Београда", бр. 68/2020)

*Под тачком 3. Акционог плана, наведени су кључни пројекти који се тичу инфраструктурног развоја у систему даљинске енергије, који ће се реализовати у наредном периоду, у складу са усвојеним стратешким документима.*

*На листи планираних пројеката се налази И изградња топлодалековода Термоелектрана "Никола Тесла А" (ТЕНТ-А)- ТО Нови Београд. Пројекат је посебно интересантан јер би се повезивањем два енергетска објекта, користио колубарски лигнит (уместо увозног гаса), за производњу базне топлотне енергије, док би само вршне потребе топлоте биле покривене производњом у постојећим топланама, коришћењем природног гаса. На тај начин, добила би се могућност за испоручивање топлотне енергију великом делу Београда.*

*Основно гориво које би се користило је колубарски лигнит, а као помоћно гориво за покретање блокова, мазут.*

*Једини услов за извођење пројекта је профитабилност пројекта.*

*Ефекти реализације пројекта:*

*а) сигурност снабдевања топлотном енергијом*

*б) смањење зависности производње топлотне енергије од увозног природног гаса.*

*ц) смањи учешће природног гаса у годишњој производњи топлотне енергије на испод 50%.*

*д) потенцијално смањење цене топлотне енергије за крајње купце.*

*У тексту се такође наводи, да је за потпуно сагледавање ефеката реализације овог пројекта, врло је битно урадити анализу утицаја евентуалног увођења трговине емисијама (EU Emissions Trading System - EU ETS). Битно је напоменути, да потенцијални еколошки ефекат произведен сагоревањем лигнита у ТЕНТ-А, за производњу топлотне енергије, која ће бити испоручена кроз топловод, није разматран у Студији оправданости снабдевања Београда топлотном енергијом из ТЕ "Никола Тесла А", коју је израдио Иновациони центар Машинског факултета у Београду 2015. године.*

ОДЛУКА О ПЛАНУ РАЗВОЈА ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ("Сл. гласник РС", бр. 88/2010)

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

*Утицај загађења ваздуха доприноси развоју хроничних респираторних болести. Главни извори аерозагађења у Републици Србији припадају енергетском сектору (термо-електране), рафинеријама нафте, локалним топланама, кућним ложиштима на течна и чврста фосилна горива, саобраћају, као и несанитарним депонијама чврстог отпада, док су главни узроци аерозагађења сагоревање неквалитетног лигнита, нерационално и неефикасно трошење енергије, неефикасне технологије сагоревања фосилних горива, као и неадекватно одржавање индустријских постројења.*

СТРАТЕГИЈА РАЗВОЈА ЕНЕРГЕТИКЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ ДО 2025. ГОДИНЕ СА ПРОЈЕКЦИЈАМА ДО 2030. ГОДИНЕ

*("Сл. гласник РС", бр. 101/2015)*

*Наиме, Република Србија као земља у развоју (у статусу не-Анех И чланице Кјото Протокола) за сада нема међународне обавезе смањења емисије гасова са ефектом стаклене баште (у даљем тексту: ГХГ), али ће највероватније у тренутку приступања чланству ЕУ, бити у обавези прихватања обавеза у ограничењу/смањењу емисије ГХГ. Међутим, и даље високо учешће лигнита у производњи ће захтевати значајну припрему компанија у сектору за имплементацију Шеме ЕУ за трговину емисијама. За Републику Србију би, с обзиром на расположиве резерве лигнита, од кључног значаја могао да буде развој технологија коришћења "чистог угља" које укључују и складиштење ЦО2.*

ОДЛУКА О УТВРЂИВАЊУ НАЦИОНАЛНОГ ПРОГРАМА ЗА ЗАШТИТУ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

(Службени гласник РС, бр.12, 10.03.2010.)

*Коришћење лигнита, као један од узрока проблема нарушавања животне средине:*

*а) Загађивање ваздуха*

*Загађење ваздуха из тачкастих извора је последица застарелих технологија, недостатка постројења за пречишћавање димних гасова и ниске енергетске ефикасности постројења у сектору енергетике и индустрије и лошег квалитета горива за грејање. Такође, један од узрока проблема је недовољна примена најбољих доступних техника и недовољна заступљеност уређаја за смањење емисија из стационарних извора.*

*Систематско праћење квалитета ваздуха се спроводи у мрежи мерних места на територији целе Републике Србије, али подаци из ове мреже представљају средње дневне вредности нивоа загађујућих материја. Потребно је осавременити ову мрежу*

**Србија у покрету**
Милутина Миљковића 42е
Београд, 11000
(+381) 63 877 58 70
pokreni@srbijaupokretu.org

*у циљу добијања вредности концентрација у реалном времену, чиме се правовремено може реаговати на промене и прекорачења дозвољених вредности.*

*Један од узрока проблема је концентрисаност (распоред у простору) термоенергетских објеката који као гориво користе лигнит.*

*б) Притисак на природу, биодиверзитет и геодиверзитет*

*Један од узрока проблема, јесте примена застарелих технологија и неодрживо коришћење необновљивих минералних ресурса (на пример у рударству: површински копови лигнита, руде бакра и др.), без адекватне примене мера унапређења и заштите.*

*ц) Деградација земљишта*

*Експлоатација минералних сировина, посебно на површинским коповима, доводи до потпуне деградације земљишта. Ова појава је нарочито изражена у Колубарском и Костолачком басену где се врши експлоатација лигнита који лежи испод најквалитетнијих земљишта.*

*Термоелектране које као извор топлоте користе чврсто гориво (лигнит) и индустрија нафте и нафтних деривата спадају у највеће загађиваче животне средине. Загађивање животне средине може се јавити практично у свим делатностима у оквиру електропривреде: у производњи угља, као и у производњи, преносу и дистрибуцији електричне енергије, затим у сектору нафте и гаса, почев од истраживања, експлоатације, а посебно прераде и транспорта нафте и њених деривата.*

.